

PASTORAČNÍ SMĚRNICE PRO BOHOSLUŽBY S DĚTMI

ÚVOD

Ačkoliv existuje Direktorium pro mše s dětmi z roku 1973 a český překlad, uveřejněný v knížce Eucharistické modlitby, kterou vydala Liturgická komise Biskupské konference ČSFR v nakladatelství Matice cyrilometodějské roku 1992, zdá se, že na něj není mnohde příliš dbáno a bohoslužby s dětmi se vytvářejí spíš živelně. Proto zde budou připomenuty zásady, uvedené ve zmíněném Direktoriu, a dále budou aplikovány normy, který vznikly později a které korigují nebo doplňují některé zásady a směrnice Direktoria pro mše s dětmi. Jde zejména o Kodex kanonického práva z roku 1983, dále Všeobecné pokyny k Římskému misálu (3. edice), Úvod k lekcionáři (2. edice).

RŮZNÉ TYPY BOHOSLUŽEB S DĚTMI

Direktorium v úvodu důrazně doporučuje přípravu dětí na slavení eucharistie. Ta se děje především v katechezi v rodině, škole či na faře. Má rovinu obecně lidskou (chápaní smyslu pozdravu, společného stolování, apod.), křesťanskou (smysl modlitby, událost odpuštění, místo setkání s Bohem) a specificky liturgickou. Rozvíjení těchto tří rovin spolu souvisí a má postupovat společně.

Eucharistické bohoslužby zná Direktorium v těchto dvou základních formách:

- Slavení mše pro dospělé s účastí dětí.
- Slavení mše pro děti s účastí menšího počtu dospělých.

Nezná u nás často užívaný a opravdu nešťastně volený název „dětská mše“.

A. SLAVENÍ MŠE PRO DOSPĚLÉ S ÚČASTÍ DĚTÍ

Většinou půjde o slavení nedělní bohoslužby, které se zúčastní větší počet rodin s dětmi. Direktorium ani tato směrnice nepočítá s odváděním dětí při bohoslužbě slova do jiného prostoru, ale počítá s účastí celé rodiny (nebo dětí s jinými dospělými členy rodiny) společně na celé bohoslužbě

Vstup – přivítání

Děti se mohou zúčastnit vstupního průvodu. V krátkém (!) úvodu mohou být zvlášť osloveny, pokud je k tomu nějaký význačný důvod.

Bohoslužba slova

V nedělní bohoslužbě má své závazné schéma. Nelze v ní volit libovolná biblická čtení. Musí také zůstat zachován rozsah: prvé a druhé čtení, žalm, evangelium. Boží slovo má předčítat lektor, pokud není přítomen, tak jiný pověřený laik, evangelium jáhen nebo kněz. Pro roli lektora je třeba vybrat vhodnou dospělou osobu, nikoliv dítě. Totéž platí pro předčítání úmyslů přimluv. Pokud je nepřednáší jáhen, přednáší je dospělý člověk, případně postupně členové rodiny, tedy dospělí a větší děti, ale ne pouze dítě.

Homilie

Úvod k misálu (odst. 65-66) říká: *Homilie je součástí liturgie a velmi se doporučuje. Je totiž nutná k posile křesťanského života. Má být výkladem zaměřeným na něco z přečtených úryvků Písma svatého anebo výkladem některého mešního textu, s přihlédnutím k právě slavenému tajemství anebo ke zvláštním potřebám posluchačů.* Je to tedy v podstatě bohoslužebný úkon, který je nedílnou součástí nedělní liturgie. Vhodná je krátká (!) promluva pro děti, která je před nebo po homilii pro dospělé. Tato krátká promluva může být doplněna či ilustrována

nějakými pomůckami či akcemi, které přibližují a znázorňují obsah hlásaného slova, nemůže to ale být samostatná scénka, katechetická hra nebo rozsáhlá katecheze pro děti. Homilii má kněz nebo jáhen, nikoliv laik. Homilie pro dospělé nemůže být vynechána!

Modlitba věřících – přímlyvy

Řídí ji předsedající kněz. Jednotlivé prosby říká jáhen, není-li přítomen, tedy lektor, pokud není ten, tedy vhodný laik. Tato osoba přednáší prosby za celé shromáždění. Z logiky věci vyplývá, že při farní mši to není vhodná role pro dítě, ale pro dospělého. Je ale možné, aby v případě, že prosby pronáší více osob (např. rodina), bylo některou z nich i dítě, které ovšem čte prosby, které jsou mu obsahem přiměřené.

Průvod s obětními dary

Zde je možné děti také zapojit. Ideální je při nedělní mši, když přinášejí dary dospělí s dětmi. Je to úkon, kde ti, kdo dary přinášejí, jednájí v zastoupení celého shromáždění. Důležité je zde zachování pravdivosti (přinášejí se skutečné dary), ne snaha „aby děti také něco nesly“.

Pozdravení pokoje

Děti se mohou zúčastnit, ale dospělí mají dětem vysvětlit smysl tohoto znamení a také je naučit kultivovanému podání ruky, spojenému s pohledem do očí.

Chování dětí při mši

Dnes se zpravidla dává přednost společnému pobytu dětí s rodiči ve shromáždění po celou dobu trvání mše. To klade nároky na rodiče, celebranta i ostatní účastníky bohoslužby. Za nevhodná lze považovat krajní řešení, tedy buď volné pobíhání dětí po kostele bez dozoru a bez usměrnění nebo doporučení, aby rodiče s dítětem do kostela nechodili, dokud nebude schopné v klidu a tichu přečkat bohoslužbu. Reálné je kompromisní řešení, při kterém se rodiče starají o své děti (a to je samozřejmě při bohoslužbě ruší!), a ostatní účastníci bohoslužby chápou, že děti nebudou ani bez jakéhokoli pohybu ani zcela zticha.

B. SLAVENÍ MŠE PRO DĚTI S ÚČASTÍ MENŠÍHO POČTU DOSPĚLÝCH.

Zde jde o slavení výslovně přizpůsobené dětem, nepůjde tedy o nedělní bohoslužbu, ale o mši ve všední den. Cílem není převedení slavení eucharistie do zcela dětské formy. Direktář pro mše s dětmi říká, že tato mešní slavnost „musí vést děti ke mši dospělých, především k té, kde se má shromažďovat obec křesťanů v neděli“. A dále, že „při žádném přizpůsobení z důvodů věku nesmí dojít ke zcela osobitému ritu“. Zde mohou děti přijmout maximum rolí, ale vždy jen ty, které jsou schopny skutečně zastat. Není také třeba ze všech rolí, kromě předsednické, vyřadit dospělé. Děti si „neslaví mši sami“ a pro děti má smysl, aby zažily ve své blízkosti při liturgii i službu dospělých.

Zpěvu se mají děti aktivně zúčastnit, proto mají zpívat to, co umí. Může to být píseň s kytarou, ale také píseň z kancionálu.

Výběr textů pro tyto mše se musí řídit současně platnými pravidly, uvedenými v Úvodu k misálu a taktéž v Úvodu k lekcionáři.

Pro oba typy bohoslužeb platí, že všechny části, jejichž délku lze ovlivňovat, mají být uspořádány tak, aby bohoslužba netrvala příliš dlouho a aby žádná část (zpěv, homilie, průvod) svou délkou nenarušovala přirozený rytmus bohoslužby.

V Praze dne 5.5.2008

č.j. 7664/2007

kardinál Miloslav Vlk
arcibiskup pražský